

MAAILMAN

Historia

SAGA
EGMONT

NORMANDIAN MAIHINNNOUSU

MAAILMAN

Historia

SAGA
EGMONT

**NORMANDIAN
MAIHINNOUSU**

Maailman historia

Normandian maihinnot

SAGA Egmont

Normandian maihinnousu

Copyright © 2020 Maailman Historia and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726383508

1. e-book edition, 2020

Format: EPUB 2.0

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

SAGA Egmont www.saga-books.com – a part of Egmont,
www.egmont.com

Historian suurin maihinnousu

Oli 6. kesäkuuta 1944 kello 1.00, kun sotamies Marcus Heim hyppäsi C-47-kuljetuskoneesta Normandian yllä.

Hänen tuli kolmen muun sotilaan kanssa vallata strategisesti tärkeä La Fièren silta, jota pitkin liittoutuneiden joukot maihin noustuaan ylittäisivät Merderetjoen. Tehtävä onnistui, ja neljä miestä saivat myöhemmin kunniaa panoksestaan. Heimin A-komppania oli yksi monista maahanlaskukyksiköistä, jotka yöllä ennen maihinnousua laskeutuivat Saksan linjojen taakse. Laskuvarjosotilaiden ensimmäisessä aallossa oli 20 000 miestä. Varhain aamulla seurasi maihinnousu viidelle liittoutuneiden johdon valitsemaalle rannalle. Sotaoperaatio oli kaikkien aikojen suurin, ja sitä edelsi kuukausien harjoittelu ja saksalaisten harhautus. Kaikki ei onnistunut. Saksan tykistö silpoi ensimmäiset Omaha Beachille saapuneet. Silti 156 000 miestä oli maissa päivän päättyessä. Hitlerin Saksaa painostettiin nyt joka rintamalla.

1. Maihinnousun taustat

Tammikuussa 1944 kaksi läpimärkää miestä kahlasivat maihin Ranskan rannikolla ja kairasivat näytteen maaperän hiekasta. He olivat vakoojia tutkimassa rantaa, jolla Normandian maihinnousun oli määrä tapahtua.

Verenvuodatus itärintamalla oli saanut Neuvostoliiton johtajan Josif Stalinin vaatimaan uutta rintamaa länteen, ja vuoden 1943 aikana alkoi muotoutua operaatio Overlord. Historian suurin yksittäinen sotilasoperaatio, niin kutsuttu D-Day, vaati valtavan suunnittelutyön. Harjoitusleireillä, karttapöytien ääressä ja vakoilusukellusveneissä kaikki raatoivat ankarasti tulevan koitoksen eteen.

Tuhansien laukausten pauke rikkoi hiljaisen, kirkkaan illan Pohjois-Afrikan erämaassa. Liittoutuneiden aseet leimahtelivat yötaivaan alla heidän ampuessaan luotisateen kohti vihollista, joka oli suojautunut leveän miinakentän taakse.

Brittiläisen sotamarsalkka Bernard Montgomeryn johdolla liittoutuneiden sotilaat olivat aloittaneet rajun hyökkäyksen ampumahautoihin vetäytyneitä saksalais- ja italialaisjoukkoja vastaan El Alameinin kaupungin luona Egyptissä. Raskas luotisade merkitsi lopun alkua pelätyn saksalaiskenraali Erwin Rommelin voittokululle Pohjois-Afrikassa.

Ennen El Alameinin taistelua akselivaltojen joukot pitivät hallussaan suuria osia Pohjois-Afrikasta, mutta 23. lokakuuta - 3. marraskuuta 1942 riehuneet taistelut pysäyttivät Saksan ja Italian etenemisen autiomaassa. Puolen vuoden kuluttua alue oli raivattu akselivaltojen sotilaista.

Myös muilla rintamilla paine akselivaltoja kohtaan kasvoi. Yhdysvaltain ja Britannian joukot nousivat syksyllä 1942 maihin Marokossa ja Oranin kaupungin luona Algeriassa. Siellä ne taistelivat rinnan Vapaan Ranskan joukkojen kanssa. Vapaa Ranska oli liike, joka ei hyväksynyt Ranskan hallituksen ja Saksan vuonna 1940 allekirjoittamaa aseleposopimusta. Charles de Gaullen johdolla Vapaa Ranska värväsi sotilaita Britanniassa asuvien ranskalaismiesten keskuudesta ja Ranskan siirtokunnista kuten Tšadista, Kongosta ja Kamerunista. Pohjoisempana liittoutuneet uhkasivat Mussolinin fasistista hallintoa marssien 9. ja 10. heinäkuuta 1943 Sisiliaan ja Etelä-Italiaan. Idässä Hitlerin sotilaat kärsivät kylmissään ja nälissään ensimmäiset suuret tappiot Neuvostoliitossa. Karu talvipakkanen pysäytti jäätävästi saksalaisten etenemisen vuoden 1942 lopulla.

STALIN VAATI RINTAMAA LÄNTEEN

Vaikka akselivaltojen sotaonni horjui Keski-Euroopan ulkopuolella, Hitlerin hallinto piti Länsi- ja Keski-Eurooppaa lujassa otteessaan. Ranska oli edelleen natsien linnake, ja Britannia oli viimeinen sotaa käyvä Euroopan maa, joka yhä sinnitteli natsi-Saksaa vastaan. Huolimatta voitoista Pohjois-Afrikassa kolmen maan johtajien - Britannian Winston Churchillin, Yhdysvaltain Franklin D. Rooseveltin ja Neuvostoliiton Josef Stalinin - oli vuonna 1943 myönnettävä, että taistelu Hitlerin sotakoneistoa vastaan

oli pidempi ja uuvuttavampi kuin kukaan oli osannut kuvitella.

Erityisesti Neuvostoliiton sotilaat ja asukkaat olivat lujilla. Neuvostojoukot kävivät ilman muiden valtojen apua itärintamalla sotaa, jolla ei näyttänyt olevan loppua. Stalin oli jo kauan vaatinut, että liittoutuneet avaisivat Euroopassa uuden rintaman, joka vetäisi osan saksalaisjoukoista länteen keventäen hänen sotilaidensa tilannetta. Kun kolme johtajaa 28. marraskuuta 1943 kohtasi toisensa niin kutsutussa Teheranin konferenssissa Iranin pääkaupungissa, oli selvää, että suunnitelma uudesta länsirintamasta kävisi ennen pitkää toteen.

Churchill, Roosevelt ja Stalin pohtivat konferenssissa, miten voitaisiin hyökätä natsseja vastaan lännestä ja luoda sillanpääasema Länsi-Eurooppaan. Tämän onnistuessa sota voitaisiin heidän mukaansa voittaa muutamassa kuukaudessa. Mikäli hanke kuitenkin epäonnistuisi, kovia kokeneet eurooppalaiset joutuisivat kestäämään raakaa sotaa vielä vuosia. Maihinnousun epäonnistuessa usko ja toivo voitosta hupenisivat armeijan piirissä ja monissa kodeissa. Hyökkäys lännestä olisi toisin sanoen ratkaiseva koko Euroopan tulevaisuudelle ja suurelle osalle maailmaa.

OPERAATIO OVERLORD SYNTYI

Teheranin konferenssissa käynnistyi maihinnousun suunnitelma, operaatio Overlord. Keväällä 1944 liittoutuneiden joukkojen oli määrä lähteä liikkeelle Britanniaasta ja hyökätä Saksan miehittämän Ranskan rannikolle. Yhdysvaltain ja Neuvostoliiton johtajat tukivat tyytyväisinä suunnitelmaa, mutta brittejä hirvitti ajatus rintaman avauksesta suoraan Britannian ja Ranskan saksalaisjoukkojen välille. Toivoen ajan olevan liittoutuneiden puolella ja Saksan armeijan väsyvän

Churchill yritti lykätä päätöstä mahdollisimman pitkään. Brittisotilaat olivat uupuneita vuosia kestäneistä taisteluista, ja Britannian pääministeri pelkäsi, että he päätyisivät ruumiiksi sotatantereelle.

Churchillin pelko perustui muun muassa kokemukseen brittijohdosta epäonnistuneesta tehtävästä, joka oli elokuussa 1942 päättynyt murskatappioon. Yrityksessä vallata Dieppen satamakaupunki Atlantin rannalla Ranskassa maihinnousseista 6 086 Britannian ja Kanadan sotilaasta 3 623 oli joko tapettu tai joutunut vangiksi.

Epäonnistuminen Dieppessä toisaalta antoi liittoutuneille ainutlaatuista tietoa kompastuskivistä ja tarpeellisista liikkeistä Atlantilta käsin hyökättäessä. Tärkeä opetus oli esimerkiksi se, että sotilaat eivät saaneet hyökätä suppeaan strategiseen kohteeseen, vaan leveälle osuudelle rannikkoa. Dieppen kaltainen tärkeä satamakaupunki oli tietenkin Saksan miehitysjoukkojen tarkkaan vartioima. Epäonnistunut isku oli myös opettanut, että yllätysmomentti ratkaisi kaiken.

Vuonna 1942 joukot olivat saapuneet Dieppeen päivänvalon aikaan ja päätyneet saksalaissotilaiden tykinruoaksi, koska heidät oli havaittu jo kaukaa.

Dieppe oli myös antanut saksalaisille itsevarmuutta, joka ei pitänyt aivan yhtä todellisuuden kanssa. Hitlerin armeijajohto oli vakuuttunut, että vihollinen hyökkäisi uudelleen strategiseen satamakaupunkiin ja että Saksa pystyisi jälleen puolustamaan linnakkeitaan. Kenraalit määräisivät siten vahvistuksia Atlantin tärkeimpiin satamakaupunkeihin. Manööveri johti kuitenkin samalla siihen, että rannikko-osuudet kaupunkien välillä olivat yhä autiompia, ja tätä heikkoutta liittoutuneet pystyivät hyödyntämään.

EISENHOWER JOHTOON

Atlantin molemmin puolin käynnistyivät sotahistorian suurimman yksittäisen operaation valmistelut. Operaatio Overlord vaati enemmän koordinoitaitoja kuin mikään aiempi hyökkäys.

Kokenut yhdysvaltalainen kenraali Dwight D. Eisenhower nimitettiin koko maihinnousun ylikomentajaksi ja varakomentajaksi britti Arthur Tedder. El Alameinin taistelun sankari, kenraali Montgomery, johti maajoukkoja. Brittiläiset amiraali Bertram Home Ramsay ja ilmamarsalkka Trafford Leigh-Mallory määrättiin johtamaan laivaston ja ilmavoimien joukkoja. Maihinnousun strategisesta suunnittelusta vastasi kenraaliluutnantti Frederick E. Morgan, josta tuli Eisenhowerin esikuntapäällikkö.

Sotilaallisia ja logistisia haasteita kasautui maihinnousun vasta nimettyjen johtajien harteille. Lyhyessä ajassa heidän tuli koota yli kahden miljoonan miehen armeija ja kouluttaa nämä tehtävään. Lisäksi tuli varmistaa oikeat määrät aseita, ammuksia, lääkkeitä, kulkuneuvoja ja muita elintärkeitä tarvikkeita sekä koordinoitava kuljetus varusteille ja 194 000 miehelle, jotka oli muutamassa päivässä määrä laivata Ranskaan. Yhdysvalloissa asetehdaat kiihdyttivät tuotannon huippuunsa ja rahtilaivat valmistautuivat viemään kiväärejä, tykkejä, ammuksia, tankkeja ja muita sotilasajoneuvoja Atlantin yli.

Uutena piirteenä sodassa laivat saivat matkata valtameren yli ilman, että niitä jatkuvasti uhkasi vaara tulla upotetuksi.

Vuoden 1943 alkuun asti saksalaiset sukellusveneet olivat hallinneet Atlanttia ja laukoneet tappavia torpedojaan kohti merellä kulkeneita laivasaattueita. Vasta kun liittoutuneet voittivat sodan merenpinnan alla, oli mahdollista kuljettaa sadattuhannet yhdysvaltalaiset ja

kanadalaiset sotilaat Eurooppaan operaatio Overlordin vaatimalla tavalla.

HARJOITUS PÄÄTTYI VERILÖYLYYN

Sotilaiden saavuttua Britanniaan alkoi joukkojen koulutus. Operaatio Overlord oli suunniteltu niin kutsutuksi amfibiohyökkäykseksi eli tarkoitus oli hyökätä sekä maalla että merellä. Tyypiltään hyökkäys oli koordinoinnin kannalta vaikein ja vaati, että jokainen sotilas tiesi tarkkaan roolinsa kamppailussa. Maihinnousu ja ilmatuki tuli ajoittaa täsmälleen yhteen.

Britannian hallitus päätti käyttää harjoitusleirinä Slapton Sandsin aluetta Devonissa. Alueen 3 000 asukasta siirrettiin kodeistaan sotilaiden tieltä. Osa asukkaista ei ollut milloinkaan käynyt kotikylänsä ulkopuolella. Rauhaisa maalaisidylli muuttui pian sotakentäksi, missä sotilaat ampuivat, kuntoilivat ja harjoittelivat manööverejä, joita saatettiin tarvita Ranskan rannikolla.

Harjoituksista tuli karua todellisuutta eräänä päivänä vuoden 1944 keväällä, kun merellä käydyssä harjoitusoperaatio Tiikerin aikana sotilaat näkivät kiikareilla yhdeksän saksalaista moottoritorpedovenettä partioimassa Britannian rannikon edustalla. Täysin odottamatta torpedoveneet aloittivat hyökkäyksen ja surmasivat 946 liittoutuneiden sotilasta. Osalla nuorista sotilaista ei ollut merimieskokemusta, ja hädissään he pukivat pelastusliivit väärin ylleen. Painavat reput, joissa olleiden liivien oli määrä pitää sotilaat pinnalla, vetivät heidät veden alle niin, että he hukkuivat.

LST-507-maihinnousualuksessa ollut sotilas kuvaili traagisia tapahtumia näin: "Pahin muistoni on se, kun soudimme pelastusveneellä uppoavan laivan luota ja vedessä kellui sotilaiden ruumiita."

Liittoutuneiden armeijajohto oli sekä tuohtunut että häpeissään tunaroinnista. Jotta suuttumus ei leviäisi kansan parissa eivätkä Saksan vakoojat saisi vihiä uusista sotaharjoituksista, se yritti tukahduttaa kaiken operaatio Tiikeriin liittyvän kohun.

KOHTEEKSI VALITTIIN NORMANDIA

Ratkaiseva kysymys ennen hyökkäystä oli, missä joukot nousisivat maihin. Lyhyin matka Englannin kanaalin yli kulki Britanniasta Doverin kaupungista Ranskaan Calais'n kaupunkiin. Samasta syystä Calais kuitenkin oli myös todennäköisin maihinnousun paikka, ja siksi Saksan joukot vartioivat sitä visusti. Satamakaupunki pyyhittiin siten nopeasti pois mahdollisten kohteiden listalta. Bretagnen etelärannikko oli myös mukana strategien karttapöydillä, mutta toisin kuin Calais'ssa sen rannat olivat kaukana laivojen lähtöpaikoilta Britanniassa. Pidemmällä merimatalla vaarana oli, että Saksan tiedustelujoukot huomaavat laivaston matkalla kohteeseen ja ehtivät järjestää puolustuksen valmiiksi.

Kun vaihtoehdot oli käyty läpi, päädyttiin Caenin kaupungin lähirantoihin Normandiassa. Rannikko-osuus oli vähemmän vartioitu ja se muodosti avoimen maihinnousupaikan hyökkäysjoukoille. Rannoilta oli myös suhteellisen helppo edetä sisämaahan. Avaran rannikon ansiosta liittoutuneet pystyivät hyökkäämään moneen kohtaan samanaikaisesti.

Paikan valinnalla oli vielä yksi etu: rannat olivat kaukana Saksan keskeisistä tukikohdista Ranskassa. Pommittamalla teitä, siltoja ja rautateitä ennen maihinnousua liittoutuneet saivat estettyä Saksan vahvistusjoukkoja pääsemästä paikalle ajoissa. Normandia ei myöskään ollut liian kaukana

Britannian hävittäjäkoneille, vaan ne voitiin lähettää saksalaisjoukkojen kimppuun.

Normandian monet edut eivät silti suinkaan tarkoittaneet, että liittoutuneiden sotajohto luuli rantaloman odottavan Kanaalin takana. Kohteeksi valitulta rannikolta puuttui esimerkiksi satama, johon voitiin toimittaa aseita, ruokaa ja lääkkeitä. Väliaikainen ratkaisu oli rakentaa kaksi liikkuvaa satamaa, joka voitiin kuljettaa paikalle osina ja koota nopeasti. Suunnitelman mukaan joukkojen tuli sittemmin vallata Cherbourgin kaupungin suuri satama.

Maihinnoususuunnitelma lähti aluksi siitä, että liittoutuneet hyökkäisivät kolmeen paikkaan. Nähdessään strategi Morganin luonnokset hyökkäyksestä Eisenhower ja Montgomery kuitenkin muistivat kauhuissaan Dieppen verilöylyn ja vaativat, että sotilaat nousivat maihin viidessä eri paikassa. Maihinnousurannat saivat koodinimet: Omaha Beach, Gold Beach, Utah Beach, Sword Beach ja Juno Beach.

LASKUVESI APUNA

Suunnittelu jatkui yötä päivää. Niin suuressa hyökkäyksessä jokainen yksityiskohta oli elämän ja kuoleman kysymys tuhansille. Ratkaisevaa oli esimerkiksi, mihin kellonaikaan rannikolle tultiin. Sääolot, kuun vaiheet ja vuoroveden korkeus vaikuttivat maihinnousun onnistumiseen.

Kenraalit pohtivat pitkään, antoiko lasku- vai nousuvesi suotuisimmat olosuhteet maihinnousulle. Laskuveden etuna oli, että silloin maihinnousujoukot näkivät kaikki tappavat miinat, joita saksalaiset olivat levittäneet rannoille ja jotka nousuvesi peitti alleen. Toisaalta haittana oli, että sotilaiden piti nousta aluksista kaukana rannasta ja

ponnistella painavan ja märän hiekan läpi päästäkseen Saksan linnoitusrakennelmille asti. Matkalla kohti rantaa he olivat alttiina saksalaisten luodeille.

Saksan sotamarsalkka Rommel oli varma, että liittoutuneet hyökkäisivät nousuveden aikaan – niin varma, että määräsi kaikki Saksan tykit suunnattaviksi kohtiin, joihin alukset päätyivät nousuveden vallitessa. Ehkä juuri siksi liittoutuneet päättivät yllättää ja valita laskuveden. Maihinnousun ajankohdaksi päätettiin aamunkoitto, jolloin rannikkoa voitiin lähestyä yön pimeyden turvin.

Strategit päättivät myös, että maihinnousupäivä olisi 15. toukokuuta jälkeen, jolloin päivät olivat pitkiä ja yöt valoisia. Täysikuu antoi lisäksi parhaan mahdollisen valaistuksen navigoinnille. He laskivat, että ensimmäinen päivä 15. toukokuuta jälkeen, jolloin aamunkoitteessa olisi sekä täysikuu että laskuvesi, oli 5. heinäkuuta. Silloin olisi Euroopan ratkaisevan taistelun hetki.

Maihinnousujoukkojen tuli kuitenkin varoa myrskyjä, liian korkeita aaltoja, rankkasadetta ja sumua, koska ne voisivat tuhota koko hyökkäyksen. Jos sää häittäisi suunnitelmia, tulisi maihinnousua lykätä.

BBC KERÄSI KANSALTA LOMAKUVIA

Armeijajohto oli pitkään kehittänyt suurta tiedusteluoperaatiota kerätäkseen kaiken olennaisen tiedon Normandian pohjoisrannikosta. Rantojen, sisämaan, tieverkon ja Saksan puolustusrakennelmien kartoitus oli tärkeää maihinnousun onnistumiseksi.

Jo 19. toukokuuta 1942 Britannian radio- ja televisioyhtiö BBC liitettiin mukaan taisteluun. Sitä pyydettiin lähettämään viattoman oloinen pyyntö briteille. ”Lähetäkää lomakuvanne Ranskasta BBC:lle”, radiossa kehoitettiin ja kerrottiin, että BBC kokosi näyttelyä Atlantin